

EDUCAȚIA INTERCULTURALĂ PRIN PRISMA CERCETĂRII FILOLOGICE: METODA STUDIULUI DE CAZ

INTERCULTURAL EDUCATION THROUGH THE PRISM OF PHILOLOGICAL RESEARCH: THE CASE STUDY METHOD

Dorina ROTARI, ORCID: 0009-0005-6230-3714
Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 81'27:37.015.31:316.72:001.87

e-mail: dorinarotari2008@gmail.com

Intercultural education can be promoted through a wide range of didactic and scientific activities, including within the research practice of philology students, with application to the three fields: linguistic science, literary science, didactics of the Romanian language and literature. In this sense, case studies can be proposed with a problem circumscribed to interculturality and related, at the same time, to the scientific concerns of the students (sociolinguistics, semiotics, literature, communication, didactic, etc.). The case studies will focus on particular situations, authentic or modeled, being used as a source of in-depth knowledge of the intercultural dimension and our identity, under its various aspects (cultural, linguistic, literary, national, symbolic, etc.).

Keywords: *case study, intercultural education, linguistics, literary science, teaching.*

Educația interculturală, ca dimensiune a „noilor educații”, stimulează redefinirea continuă a culturii și a relațiilor interculturale și interpersonale, facilitează înțelegerea și încurajează curiozitatea cu privire la ceea ce se întâmplă atât la nivel local, cât și la nivel global. În prefață la volumul *Educație interculturală: experiențe, politici, strategii* (autori: Pierre Dasen, Christiane Perregaux, Micheline Rey), cercetătorul Constantin Cucoș susține că „educația interculturală vizează o abordare pedagogică a diferențelor culturale, strategie prin care se iau în considerație specificațiile spirituale sau de alt gen (diferența de sex, diferența socială sau economică etc.), evitându-se pe cât posibil riscurile ce decurg din schimburile inegale dintre culturi sau, și mai grav, tendințe de automatizare a culturilor” [1].

În acest context, includerea unei perspective interculturale explicite în programele de studii (la toate nivelurile) este de o mare importanță pentru calitatea și actualitatea ofertei educaționale. În mediul universitar, componenta interculturală contribuie la o mai bună pregătire a studenților, atât pentru a decela critic aspecte complexe și controversate din societate, cât și pentru a răspunde provocărilor și oportunităților din viața profesională.

La specialitățile cu profil filologic, promovarea educației interculturale poate fi realizată printr-o gamă vastă de activități didactice și științifice, inclusiv în cadrul practicii de cercetare, cu aplicare la cele trei domenii: știința lingvistică, știința literară, didactica limbii și literaturii române. Se urmărește, astfel, pe de o parte, aprofundarea unor

concepte din domeniul teoriei cercetării științifice, iar, pe de altă parte, însușirea unor aspecte ale interculturalului, în vederea aplicării lor în practica de cercetare, iar ulterior și în activitățile sociale. Pot fi propuse în acest sens studii de caz cu o problematică circumscrisă interculturalului și raportată la preocupările științifice ale studenților-stagiari (sociolingvistică, semiotică, literatură, comunicare, didactică etc.). Studiile de caz se vor axa pe situații particulare, autentice sau modelate, fiind utilizate ca sursă de cunoaștere aprofundată a dimensiunii interculturale și a identității noastre, sub diversele ei aspecte (culturală, lingvistică, literară, națională, simbolică etc.).

Proiectul de cercetare va porni de la descrierea și analiza multiaspectuală a unei situații-problemă sau a unui fenomen actual aferent educației interculturale în contextul vieții reale, utilizându-se diverse surse de informații. Fenomenul selectat pentru analiză poate să fie unul obișnuit pentru societatea noastră sau unul sensibil, acordându-se preferință cazurilor extensibile la alte cazuri noi. Entitatea analizată poate fi una *individuală* (un anumit scriitor/elev/profesor sau un anumit text/publicație/operă literară etc.), relevându-se factorii de influență, procesele, experiențele, sau o entitate *colectivă* (organizație, comunitate etc.), descriindu-se relațiile din cadrul acesteia, activitățile, strategiile și politicile, procesele de schimbare și inovare.

Se va ține cont de faptul că studiul de caz este relevant atunci când sunt atinse probleme ce se cer soluționate, de aceea identificarea factorilor care determină o anumită situație, a contextului în care evoluează și formularea unor soluții/recomandări sunt condiții sine qua non ale acestui tip de cercetare. Cf.: „Studiile de caz nu sunt dedicate verificării ipotezelor, ci, mai ales, descrierii aprofundate a unor situații complexe și, eventual, formulării unor ipoteze care pot face obiectul unor cercetări de confirmare” (M. Popa) [2, p. 16].

Pentru dobândirea datelor vor fi folosite diferite metode de acumulare a informației (observația, interviul, experimentul, chestionarul). În vederea ilustrării acestui aspect ce ține de etapa colectării materialului, studenții vor elabora anexe, tabele sintetice și de distribuție, reprezentări grafice, diagrame, histograme, liste bibliografice etc. Pentru analiza datelor, pot fi folosite diferite metode calitative: analiza comparativă, analiza textului, analiza discursului, analiza produselor activității didactice/publicistice/artistice ș.a.) sau cantitative (care asigură o prezentare numeric-cantitativă a materiei, ajungându-se la o anumită presuposiție). Spre deosebire de alte tipuri de cercetare, studiul de caz admite observația directă și interviurile cu actorii cercetării.

În funcție de modalitatea de abordare a problemei, se va alege una dintre următoarele forme ale studiului de caz, descrise de Stake:

- studiul de caz intrinsec, care se focalizează pe descrierea și înțelegerea unicității cazului studiat;
- studiul de caz instrumental, vizează aspecte de profunzime, care pot susține dezvoltări teoretice;
- studii colective de caz, în care analiza se extinde la mai multe cazuri, de regulă în scopuri instrumentale [apud 2, p. 17].

Pentru *știința lingvistică*, studiul de caz va fi circumscris unuia dintre domeniile:

- lingviculturologie (studierea limbii ca fenomen social se va realiza prin subiecte ce țin de fondul paremiologic al limbilor, de fondul frazeologic, de stereotipuri, simboluri, metafore și imagini specifice unei limbi, de structura stilistică a limbilor, de eticheta de comunicare ș.a.);

- etnolingvistică (studierea conexiunii limbii cu cultura, a obiceiurilor populare se va realiza prin subiecte ce se referă la sistemul lexical al limbii);

- geografie lingvistică (studierea realităților culturale reflectate în limbă);

- sociolingvistică (studierea relației limbă - societate prin subiecte ce țin de limbajul diferitor grupuri sociale și de vârstă).

Elaborarea studiului de caz va avea drept reper următoarele aspecte:

a) Informarea și documentarea bibliografică privind componenta identitară și interculturală, raportată la domeniul de interes.

b) Realizarea unui glosar de concepte din sfera interculturalului aferente domeniului de cercetare a studentului.

c) Cercetarea cantitativă și/sau calitativă, pornind de la conceptul de educație interculturală ca proces, cu cele șase stadii ale învățării interculturale, după M. J. Bennet: negare, reacție de apărare, minimizarea diferențelor, acceptarea diferențelor, adaptare, integrare [3, p. 19].

Pentru domeniul *știință literară*, se recomandă studii de caz ce vizează problematica interculturală ilustrată în opere literare reprezentative. La realizarea studiului de caz se va ține cont de următoarele aspecte:

1. Informarea și documentarea bibliografică privind componenta interculturală reflectată în literatură.

2. Dezvăluirea elementelor definitorii ale culturii în diverse opere literare, pornind de la modelul *Aisbergului cultural* [4, p. 17].

3. Investigarea textelor literare prin aplicarea unei hermeneutici interculturale, ce permite conceperea literaturii și a produselor culturale ca agenți ai unor spații de comunicare ce se caracterizează prin dinamism și dialog.

4. Cercetarea comparativă ce favorizează reinterpretarea unor fenomene ale literaturii/culturii române prin prisma interferenței ideilor și a confluențelor cu alte literaturi/culturi.

Pentru domeniul *didactica limbii și literaturii române*, elaborarea studiului de caz poate viza următoarele aspecte:

1. Realizarea de fișe pedagogice și materiale didactice pentru exploatarea dimensiunii interculturale la disciplina școlară Limba și literatura română.

2. Analiza profilului de formare pentru interculturalitate a cadrului didactic (din instituțiile absolvite sau în care studiază/activează), prin elucidarea celor trei dimensiuni: cognitivă, instrumental-metodologică și expresivă (relațional-comportamentală) [5, p. 117].

3. Analiza responsabilităților cadrului didactic într-o școală multiculturală, după modelul Sanders și Wiseman [5, p. 111].

4. Analiza dimensiunii interculturale a manualelor de Limba și literatura română (clasele a V-a – a XII-a), conform grilei propuse:

- a) subiecte/teme din manualul analizat ce vizează dimensiunea culturală/identitară;
- b) aspectele de interculturalitate abordate în manual;
- c) elemente (texte, imagini, exerciții, activități didactice etc.) prin care este valorificată educația interculturală;
- d) activități/sarcini care contribuie la formarea competenței interculturale;
- e) instrumente de evaluare a competenței interculturale.

Studiul de caz elaborat de studenți trebuie să reprezinte o cercetare aplicativă și să aibă un caracter prospectiv pentru activitatea de instruire și educare. De asemenea, se vor urmări finalități cu caracter ameliorativ, în sensul în care rezultatele obținute trebuie să aibă relevanță pentru cunoașterea și optimizarea comunicării interculturale din domeniul cercetat. Datele colectate pentru un singur caz și soluțiile eficiente pentru implementarea îmbunătățirilor pe care le va sugera stagiarul vor contribui la o mai bună înțelegere a unei totalități de cazuri sau persoane, deci vor fi folosite drept modele explicative pentru alte situații, mai generale. Vor fi acceptate drept studii de caz proiectele care se vor baza nu doar pe teorii și generalizări din literatura de specialitate (Bourhis Y. Richard, Leyens Jacques-Philippe, L. Ciolan, A. Șerbănescu ș.a.), ci și pe interpretări personale, oferindu-se o privire de ansamblu asupra fenomenului educației interculturale și completându-se cunoștințele teoretice despre acesta.

În elaborarea studiului de caz se vor respecta următoarele etape:

1. Identificarea/alegerea cazului se va face în conformitate cu preocupările științifice ale studentului, iar prezentarea lui se va face sub forma unor sarcini concrete de realizat.
2. Stabilirea scopului și a obiectivelor cercetării, a gradului de acoperire din perspectiva relevanței subiectului cercetat.
3. Formularea ipotezei de cercetare.
4. Colectarea datelor și analiza cazului se va realiza prin valorificarea, în mod individual, a surselor de informare disponibile despre caz: materiale științifice, interviuri, sondaje etc.
5. Descrierea condițiilor, resurselor, normelor, factorilor, actorilor cercetării.
6. Formularea concluziilor și recomandărilor (în baza trecerii în revistă a literaturii de specialitate, a experimentului/a observației directe/a altor metode, a reflecției personale).
7. Întocmirea raportului de caz prin organizarea tuturor datelor colectate.
8. Prezentarea raportului privind studiul de caz realizat și compararea rezultatelor obținute.

Evaluarea studiilor de caz se va realiza pornind de la următoarele criterii: relevanța cazului studiat, utilizarea corectă a conceptelor operaționale, calitatea argumentelor și corectitudinea datelor, respectarea reperelor propuse pentru fiecare dintre domeniile

(lingvistică, știință literară sau didactica limbii și literaturii române), originalitatea variantelor de rezolvare a cazului, viabilitatea rezultatelor finale.

Considerăm că un asemenea proiect propus în cadrul practicii de cercetare a studenților filologi oferă repere relevante pentru educația interculturală, cu proiecții explicite spre pregătirea profesională a viitorilor specialiști. Prin intermediul lui se valorifică dimensiunea cunoașterii (din diferite perspective) și se încurajează latura pragmatică (individuală și relațională), promovându-se principii ca toleranța, respectul reciproc, cooperarea ș.a.

Bibliografie:

1. DASEN P., PERREGAUX C., REY M. Educație interculturală: experiențe, politici, strategii. Iași: Polirom, 1999, 208 p. ISBN 973-683-223-6.
2. POPA M. Metodologia cercetării (note de curs): 11. Noțiuni de cercetare calitativă. Available: https://apio.ro/upload/mc11_cerc_calit_12.pdf [Accesat: 05.09.2023].
3. IVASIUC A., KORECK M., KÓVÁRI R. Educația interculturală: de la teorie la practică–implementarea educației interculturale în școli multietnice din România. Raport de cercetare al Agenției de Dezvoltare comunitară „Împreună”, București, 2010 120 p.
4. Educație Interculturală. Ghid metodologic și suport de curs pentru pedagogi. Chișinău: Centrul Educațional PRO DIDACTICA (tipografia „Bons Offices”), 2020, 140 p., ISBN 978-9975-3355-5-3.
5. NEDELUCU A. Fundamentele educației interculturale. Diversitate, minorități, echitate. Iași: Polirom, 2018, 208 p. ISBN 978-973-46-1173-7.